

KOCAELİ İLİ'NİN TURİZM POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ'NE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

ÖZET

İlkçağlardan beri yerleşim yeri olarak çekici görünen Kocaeli, bugün Türkiye'nin en büyük sanayi şehirlerinden birisidir. Sahip olduğu sanayi şehri imajıyla zihinlerde yer etmiş olup doğal, tarihi ve kültürel değerleri ikinci plana itilmiştir. Kocaeli İstanbul'a olan yakınlığı, Karadeniz ve Marmara Denizi'ne olan kıyıları, Kocaeli Fuarı, Kartepe Kayak Merkezi, yaylaları, mesire alanları, Sapanca Gölü, Derince Olimpik Buz Pateni ve diğer çeşitli güzellikleriyle alternatif turizme imkânlar sunan bir yapıya sahiptir. İlin var olan turizm potansiyelinden yeterince yararlanabilmesi için kamu kuruluşlarının, yerel yönetimlerin, yatırımcıların, halk ve sivil toplum kuruluşlarının birlikte hareket etmesi ve turistik değerlerine sahip çıkmaları gerekmektedir.

Kocaeli 'sanayinin kalbi ' olma unvanını Cumhuriyet döneminden itibaren İstanbul ve çevresinin kentleşme planlarında kendisine dayatılan 'İstanbul'un yükünü hafifletme' rolüyle edinmiştir. Kentin bu sanayi şehri imajını ' kültür ve sanat şehri İzmit ' olarak değiştirmek için iktidarların planlarında sanayinin kent dışına kaydırılması, bölgenin turizm envanterinin çıkarılması, bölgede yapılabilecek alternatif turizm çeşitlerinin ve bunları gerçekleştirebilmek için gerekli olan tüm alt yapı çalışmalarını içeren master planlar hazırlanmalıdır. Bunlar kent algısında değişimin ilk hareket noktaları olabilecek çalışmalardır. Kocaeli sanayi şehri imajından bir an önce sıyrılıp turizmde hak ettiği yere gelmelidir.

Şehrin stratejik konumu, ekonomisinin güçlü olması, termal su kaynaklarının bulunması, ulaşım ağının geniş olması, çeşitli doğal ve kültürel zenginlikleri gibi avantajlarının yanı sıra yeterli seyahat ve konaklama tesislerinin olmaması, çevre kirliliği, kentsel yapılaşma, aşırı göç alması gibi dezavantajları da bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı Kocaeli'nin turizm değerlerini ortaya koyup, bunlardan nasıl yararlanılabileceğine ilişkin somut öneriler getirmektir.

Anahtar Kelimeler: *Kocaeli, Kocaeli'nde turizm, Alternatif turizm, Turistik ürün çeşitlendirmesi*

ABSTRACT

Kocaeli, which has been an attractive place for settlement since the early ages, is now rooted in the minds as Turkey's one of the biggest industrial cities. However, its natural, historical and cultural values have been pushed aside. Its proximity to İstanbul, its coasts of the Black Sea and the Sea of Marmara, its fair, ski resorts, highlands, recreational areas, lake, Olympic-sized ice rink and with a variety of other beauties offer an alternative tourism opportunity. In order to benefit from its existing tourism potential, utilities, local governments, investors, local people and non- governmental organizations should liaise and protect their touristy values.

Kocaeli had industrial heartland title since Republican era of urbanization plans imposed on him in İstanbul and its surroundings reduce the burden of İstanbul committed. The image of the industry in the city, the culture and art in Izmit governments plans to change the industry shifted out of the city, of an inventory of the region's tourism, alternative tourism types can be done in the area and all the infrastructure that is required to achieve this with the work of master plans should be prepared. These are the first points of departure that can change the perception of urban studies. Leaving for a moment before the image of the industrial city of Kocaeli tourism should rightful place

Besides the advantages of having a strategic location, strong economy, thermal water sources, extensive transportation network, a variety of natural and cultural riches, Kocaeli has some disadvantages such as; the lack of adequate travel and accommodation facilities,

environmental pollution, urban image and excessive migration. The aim of this study is to expose Kocaeli's touristy values and to make concrete proposals on how to make use of them.

Key Words: *Kocaeli, Tourism in Kocaeli, Alternative Tourism, Diversification Tourist Product*

GİRİŞ

Turizm sektörü yıllardan beri deniz, kum ve güneş üçlemesi üzerine kurulu bir hizmetler bütünü olarak algılanmış, zamanla insanların turizm sektöründen beklentileri değişerek yeni arayışlara başlamışlardır. Teknolojide yaşanan gelişmeler, dünyanın içinde bulunduğu çevre sorunları, değişen yaşam şartlarına bağlı olarak ortaya çıkan tüketim alışkanlıkları, yaşam tarzları, artan nüfus ile ilgili sosyal, kültürel ve diğer sorunlar, insanların dinlenmek ve eğlenmek için çok daha farklı turizm türlerine yönelmelerini de beraberinde getirmiştir.

Geniş insan kitlelerine hitap eden turizm türlerinin yanı sıra sayıları sürekli olarak değişen fakat hiçbir zaman çoğunluk teşkil etmeyen insanlar, her defasında farklı turizm türlerine katılmayı tercih etmişlerdir (Çontu, 2006; 2). Turizmde tüketicilerin beklentilerinin zamanla değişmesi ve dünya görüşlerinin giderek gelişmesi onları yeni arayışlara itmektedir. Bu arayışların sonucunda 'alternatif turizm' adı altında yeni bir kavram doğmuş ve bu turizm şekli alışlagelmiş turizm anlayışlarının giderek değişmesine ve yeni turizm türlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Hacıoğlu, 2008; 3). İnanç turizmi, golf turizmi, kongre turizmi, dağcılık, su sporları, kuş gözlemciliği, yeni tanınmaya başlayan yörelere seyahat gibi turizm faaliyetleri sözü edilen farklı bir yapıya sahip kesimin talepte bulunduğu turizm türleri arasında yer almaktadır.

Alternatif turizm kavramı, bütün gelecekteki turizmin gelişmesine yol gösterici olarak yeni bir çözüm şeklinde önerilmiştir. Kitle turizminin, en kısa zamanda çok fayda sağlamak amacıyla özel istekler yerine toplu hareketi ön planda tutması, çok insan barındırma planları, farklı insan gruplarını bir araya getirmesi, alternatif turizm türleri kadar planlı ve kontrollü olmamaları ve sınırlı hizmet vermeleri gibi birçok sorun dolayısıyla rahatsızlık verici bir duruma neden olmuştur. Bu yüzden araştırmacılar, turizmin gelişiminde kullanılan eski yöntemler ve kullanım tarzlarını eleştirmeye ve yerine alternatif turizmi önermeye yönelmişlerdir (Kerry, 1992; 50).

Yaşamın her alanında rekabet ortamıyla iç içe olduğumuz dünyada ekonomik, teknolojik ve siyasi gelişmeler turizm sektörünü de etkilemiştir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin dünya

turizm pazarından pay alabilmek için sundukları ürünlerini çeşitlendirmeleri gerekmektedir. Kaynakların yerli halkın ve turistlerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde kullanıldığı, çevrenin ve yerel kültürün gelecek nesillere miras bırakılacak biçimde iyi korunduğu sürdürülebilir turizm yaklaşımı giderek önem kazanmıştır (Akpınar, 2002; 208, Dinçer,1996; 342).

Bu çalışmada sanayi şehri imajıyla turizm kaynaklarından yeterince yararlanamayan ve İstanbul'un gölgesinde kalan Kocaeli'nin alternatif turizm kaynakları ortaya konulup bunlardan nasıl daha fazla yararlanılabileceğine ilişkin çözüm önerileri getirilmiştir. Kocaeli'nin sunduğu turizm alternatifleri İstanbul ile benzer olup bu bölgeye gelen yerli ve yabancı turistler tercihlerini daha çok İstanbul'dan yana kullanmaktadırlar. Örneğin birçok iş kolunun merkezi İstanbul'dadır ve sunulan imkanların çokluğu sebebiyle, yapılan iş toplantıları için daha çok İstanbul tercih edilmektedir.

Kocaeli bu güne kadar sanayisiyle kendi kendine yetebildiği için gerek kamu gerekse halk turizm varlıklarını yeterince değerlendirememişlerdir. Tanıtım ve pazarlama çalışmalarının eksik olması, sanayi şehir imajı, altyapı ve üstyapı tesislerinin eksikliği, havaalanının yeterli olmaması gibi sebeplerden dolayı il, Türkiye turizm illeri sıralamasında oldukça geridedir.

2011 yılında hizmete giren Cengiz Topel Havaalanı'nda Trabzon, Bodrum, Antalya ve Almanya seferleri yapılmaktaydı. Ancak 2012 yılı itibariyle yeterli talep olmamasından dolayı tüm sivil uçuşlar iptal edilmiştir. Kocaeli'ye gelen yabancılar İstanbul ve Sabiha Gökçen Havaalanlarını kullanmakta olup Kocaeli'ye karayoluyla ulaşmaktadırlar. Türkiye'ye gelen turistlerin % 28'i İstanbul'a gelmekte olup bu turistlerin doğru ve etkin bir tanıtım ile çok yakın bir destinasyon olan Kocaeli'yi de ziyaret etmeleri sağlanabilir.

1.1. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Değişik bölgelerin alternatif turizm kaynaklarının tespitine yönelik çeşitli dönemlerde araştırmalar yapılmıştır. Cemali Sarı'nın Antalya'nın Alternatif Turizm Kaynakları, Planlama Yaklaşımları ve Önerileri adlı 2008 yılında yaptığı çalışmada, turistlerin doğal ortamlar uyumlu ve çevre sorunları bulunmayan sahalarda stresten uzak, doğal çevreyle bütünleşerek dinlendirici turizm türlerini tercih etmeye başladıklarını belirtmiştir. Cemali Sarı'ya göre 1980'li yıllardan itibaren klasik turizm türlerinin yanı sıra diğer turizm çekiciliklerinin değerlendirilmesini gündeme getirmiş olup bu olguya bağlı olarak dağlar, yaylalar, mağaralar, akarsular, sulak alanlar, kaplıcalar, milli parklar, ormanlar ve vahşi doğal yaşam giderek daha büyük ölçüde turizm sektörünün içine girmiştir.

Ali Nadir Zeyrek tarafından Besni’de yapılan diğerk bir alternatif turizm potansiyelini belirlemeye yönelik çalışmada (2008) ÷lkemizin deniz, kum, güneş eksenli klasik turizm anlayışına alternatif olabilecek potansiyel zenginliğinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Zöhre Bulut (2006) tarafından yapılan Erzincan İli Kemaliye İlçesi ve Yakın Çevresinin Alternatif Turizm Kapsamında Rekreatif Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi konulu araştırmada kentsel alanlarda yaşayan insanların doğa ile iç içe zaman geçirme eğiliminde olduğunu ve çalışma hayatlarında verimli olabilmek, enerji kazanmak için bu gibi alanlara yöneldiklerini belirtmiştir.

Yeliz Ulusan tarafından yapılan alternatif turizm çeşitlerinin Konya turizmine etkisi adlı çalışmada (2010) turizmde ürün çeşitlendirmenin; turizmin tüm yıla yayılması, tarihi, kültürel ve doğal kaynakların bir bütün olarak değerlendirilmesi bakımından ÷lkeye katkı sağlayacağı ayrıca rekabet üstünlüğünü koruma ve kaybetmeme açısından ÷lkenin turizm pazarına yeni ürünlerle açılmasına olanak tanıyacağı belirtilmiştir.

Tüm bunların yanı sıra; Bölgesel Kalkınma Çerçevesinde Alternatif Turizm Faaliyetlerine Yönelik Bir Değerlendirme: Sivas Örneği (2008), ÷lkemizde Alternatif Turizm Bir Dalı Olan Eko Turizm Çeşitlerinin Bölgelere Göre Dağılımı ve Uygulama Alanları (2010), Fırtına Deresi Havzası ve Kaçkar Dağları Milli Parkı’nın Alternatif Turizm Açısından Önemi (2010), Doğu Karadeniz’de Alternatif Bir Turizm Merkezi: Kümbet Yaylası (2011) gibi birçok çalışmanın yapıldığı gör÷lmektedir. Kocaeli’nin turizm potansiyelini belirlemeye yönelik yapılan herhangi bir akademik çalışmaya rastlanmamıştır.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

İletişim alanındaki son gelişmeler dünyayı bir köy haline dönüştürürken, insanların tatil ve dinlenme tercihleri açısından, turizm türlerinin de çeşitlenmesine sebep olmuştur. Son yıllarda insanlar kitle turizmine alternatif olarak doğa, tarih ve kültüre yönelmekte, insanların bu yönelişleri alternatif turizm kaynaklarına sahip olan yeni ÷lke, bölge ve/veya yöre arayışlarını da beraberinde getirmiştir.

3.000 yıllık tarihi ile çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış olan Kocaeli İli’nin, tarım ve sanayide var olan ekonomik, ticari ve beşeri gücünü, kültür ve turizm faaliyetlerine de yansıtarak turizm açısından da var olan kaynaklarından yararlanması gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında ilin doğal, tarihi ve kültürel zenginliklerinin ortaya çıkarılması, var olan alternatif turizm kaynaklarının tespit edilerek turizme kazandırılması ile yöreye ek gelir

kaynaklarının sağlanmasını kolaylaştıracaktır. Bu Kocaeli'nin refahı açısından da önem arz etmektedir.

İstanbul'a olan yakınlığının verdiği avantajlardan yararlanabilen Kocaeli'de turizm kaynaklarının yeterince kullanılmadığı bir gerçektir. Bu çalışmanın amacı bölge sanayisinin yanı sıra turizm değerleri bakımından mevcut potansiyelini ortaya koymak, yeterince değerlendirilemeyen bu kaynakların nasıl geliştirilip değerlendirileceği ve ilin turizmden nasıl daha fazla pay alabileceğini ortaya koymaktır. Bunların yanı sıra Kocaeli'nin sahip olduğu turizm kaynaklarından turizm adına nasıl yararlanılabileceğine ilişkin öneriler getirmek de çalışmanın amaçları arasında yer almaktadır.

Şekil 1: Kocaeli İlçeler Haritası

Kaynak; Kocaeli.bel.tr, ET: 08.06.2012

1.3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE KISITLARI

Kocaeli Marmara Deniz'inin ve Marmara Bölgesi'nin doğusunda yer alan bir ildir. Araştırma sahasının kuzeyinde Karadeniz, doğu ve güneydoğusunda Sakarya, güneyinde Bursa batısında Yalova ve İstanbul illeri yer almaktadır. 29° 22' ve 30° 21' doğu boylamları ile 40° 30' ve 41° 13' kuzey enlemleri arasında yer alır. Türkiye'nin en küçük 3. ili olan Kocaeli'nin yüzölçümü 3.505 km²'dir.

2011 nüfus sayımına göre ilin nüfusu 1 milyon 601 bin olup km²'ye düşen nüfus sayısı yaklaşık 456 kişidir. Bu kapsamdaki il merkezi ile ilçelerin tümünün turizm potansiyelinin değerlendirilmesi amaçlandığından, çalışmamızın kapsamı Kocaeli ili sınırlarını kapsamaktadır. Görüşme yapılan kurumlardaki yetkili kişiler randevu sistemiyle çalıştıklarından dolayı randevu alındığı halde bazı kişilere ulaşılammış ve tekrar tekrar randevu alma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu durum araştırmayı süre ve maliyet açısından zorlamıştır.

1.4. ARAŞTIRMANIN MATERİYAL VE METODU

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme üç biçimde tasarlanabilir; yapılandırılmış görüşme, yarı yapılandırılmış görüşme ve yapılandırılmamış görüşme. Yapılandırılmış görüşmede araştırmacı sorulacak soruları önceden hazırlar ve görüşme sadece bu sorular çerçevesi içinde kalır. Yarı yapılandırılmış görüşmede araştırmacı görüşülene yönelteceği belli başlı soruları hazırlar. Ancak görüşme esnasında yeni sorular sorma gereği de hissederse onları da görüşülen kişiye yöneltir. Yapılandırılmamış görüşmenin tasarımında ise araştırmacı konuyla ilgili ayrıntılı bilgi toplamayı amaçlar ve sorular önceden belirlenmeden görüşmeciye yöneltir (Yüksel, Mil, Bilim, Nitel Araştırma, 2007; 8).

Bu araştırma esnasından görüşme tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış olup, görüşmecilere araştırmacı tarafından önceden hazırlanan 15 adet soru yöneltilmiş ayrıca görüşme sırasında ek sorularda yöneltilerek konuyla ilgili detaylar öğrenilmeye çalışılmıştır. Sorulan bu sorular, Kocaeli'nin mevcut turizm potansiyelini, eksiklerini, sorunlarını, iyileştirme bazında yapılacakları ve ileriye yönelik beklentileri öğrenmeye yöneliktir.

Görüşme il turizmi konusunda söz sahibi olan İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Kocaeli Valiliği, Kocaeli Üniversitesi Turizm Yüksekokulu Öğretim Üyeleri, seyahat acentaları ve sektör çalışanlarıyla birlikte toplam 10 kurumdan 16 kişiyle görüşülmüş ve bu görüşmelerden 6'sına çalışmada birebir yer verilmiştir. Bu sayının nitel araştırmalar için yeterli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bu kuruluşların konuyla ilgili yaptıkları araştırma ve kaynaklara başvurulmuştur. Bunun yanı sıra literatür taraması yapılarak kamu kurumlarının internet sitelerinde yararlanılmıştır.

2. KOCAELİ İLİ'NİN TARİHÇESİ

M.Ö.262 yılında şehri inşa ettiren Büyük İskender'in Anadolu'yu fethetmekle görevli kralı Nikomedes, şehre eşinin ismini vermiştir. Giderek yükselen Bitinya Krallığı'nın merkezi Nicomedia, Büyük Hellenistik şehri olur. M.Ö. 91-94 yıllarında ise Romalılara bağışlanır. Nikomedia bir süre Latinlerin işgalinde kaldıktan sonra Selçuklulara geçer. Orhan Gazi zamanında Adapazarı ve Hendek yörelerinin valisi Akçakoca kenti alınca şehir Osmanlı Devletinin egemenliğine girer. Başlangıçta İznik'in yan komşusu anlamında İznikmid olan bu şehrin adı, zamanla İzmit'e dönüşmüştür.1888 yılına kadar İstanbul'a bağlı kalan İzmit bu tarihten sonra ayrı bir şehir olur. İstiklal harbi öncesi İngiliz ve Yunanlı kuvvetlerin işgalinde kalan şehir 28 Haziran 1921'de kurtarılmış olup cumhuriyet'in ilanından sonra Kocaeli vilayetinin merkezi olmuştur (Kocaeli Turizm İl Müdürlüğü,2012).

3. KOCAELİ İLİ'NDE TURİZM

Kocaeli İli; doğu ve güneydoğusunda Sakarya, güneyinde Bursa, batısında İstanbul ve Yalova İlleri, İzmit Körfezi, Marmara Denizi, kuzeyinde ise Karadeniz ile çevrilidir. Sakarya Irmağının batı kıyısından başlayarak Pamukova ve İznik Gölünün kuzeyinden Bozburun'a kadar uzanan Samanlı Dağları, İzmit, Sapanca ve Adapazarı çöküntü alanına hakim bir konumdadır. Bir penneplen olan Kocaeli Yarımadasının il sınırları içinde kalan bölümü dalgalı düzlüklerden oluşur. Kocaeli'nin Başkent Ankara'ya olan uzaklığı 342 km, İstanbul'a olan uzaklığı ise 111 km'dir. Türkiye'nin en doğusu olan Iğdır İli'ne (Dilucu Sınır Kapısı) uzaklığı 1.404 km, en batısı Edirne İli'ne ise (Kapıkule Sınır Kapısı) olan uzaklığı 341 km'dir. Toplam 13 belediyesi, 243 köyü ve km²'ye düşen 456 kişilik nüfus yoğunluğu ile ülkemizin önemli illerinden biridir.

Tablo : 1 -Kocaeli İli Kültür ve Turizm Bakanlığından Yatırım ve İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinin İlçelere Göre Dağılımı (19.02.2013)

İLÇELER	5 *			4*			3*			2*			1*			Apart Otel		
	T	O	Y	T	O	Y	T	O	Y	T	O	Y	T	O	Y	T	O	Y
İZMİT	3	388	892	4	291	582	5	259	516	3	144	264				1	26	52
GEBZE				5	422	862	2	123	221	2	62	126	2	30	94			
DARICA	1	50	104	3	290	493	2	116	232	2	48	96						
KARTEPE				1	298	648	2	70	146									
BAŞİSKELE	2	336	672	1	90	180												
ÇAYIROVA	1	184	368	1	153	247												
KARAMÜRSEL							1	38	76	1	10	20						
DİLOVASI										1	20	40						
KÖRFEZ										1	23	46						
KANDIRA							1	20	40									
GENEL TOPLAM	7	958	2036	15	1.544	3.012	13	626	1.231	10	307	592	2	30	94	1	26	52

T : Tesis sayısı O : Oda sayısı Y : Yatak sayısı

Tablo 1’de bakanlıktan yatırım ve işletme belgeli tesislerin ilçelere göre dağılımı, bu tesislerin oda ve yatak sayıları yer almaktadır. Verilerin toplamına bakıldığında 48 adet konaklama tesisinin bulunduğu görülmektedir. İlçelere göre dağılımına bakıldığında İzmit merkez 16 tesis ile ilk başta yer alırken, Gebze 11 tesis ile ikinci, Darıca 8 tesis ile üçüncü sırada yer almaktadır. Bu verilerin ışığında Kocaeli’de daha çok iş turizminin öne çıktığı söylenebilir.

Tablo : 2- Kocaeli İli Belediye Belgeli Tesislerin İlçelere Göre Dağılımı 2012												
İlçe	TOPLAM			Otel			Motel			Pansiyon		
	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
İzmit	8	202	338	8	202	338	-	-	-	-	-	-
Gebze	4	126	234	4	126	234	-	-	-	-	-	-
Gölcük	1	6	24	-	-	-	-	-	-	1	6	24
Kandıra	18	332	795	1	11	29	2	43	102	15	278	664
Karamürsel	5	96	278	3	56	128	-	-	-	2	40	150
Körfez	4	113	260	3	101	214	-	-	-	1	12	46
TOPLAM	40	875	1929	19	496	943	2	43	102	19	336	884
Kaynak; Kültür ve Turizm Bakanlığı												

Tablo 2’de belediye belgeli konaklama tesislerinin ilçelere göre dağılımı yer almaktadır. Verilere bakıldığında İzmit merkez ilçesi otel sayısı bakımından önde olmasına rağmen Kandıra’nın pansiyon sayısı daha fazladır. Tablo 1 ve Tablo 2’de yer alan bakanlık ve belediye belgeli tesislerin toplamına bakıldığında Kocaeli’de tesis sayısının 88, oda sayısının 4,366 yatak sayısının ise 8946 olduğu görülür.

Tablo: 3- Kocaeli Turizm İşletme Belgeli Lokanta, Özel Belgeli Tesis, Müstakil Eğlence, Günübürlük Tesis ve Yat Çekkek Yerleri, 05.01.2012					
	Lokantalar	Özel Belgeli Tesis	Müstakil Eğlence Yeri	Günübürlük Tesis	Yat Çekkek Yeri
Sayı	10	1	1	2	1
Toplam Kapasite	2025	55	50	340	60
Kaynak; Kocaeli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012					

Tablo 3’de yeme içme, eğlence ve yat çekkek yerlerine ilişkin sayısal veriler görülmektedir. Buna göre lokanta sayısı diğer özel belgeli tesis, günübürlük tesislerden daha fazla olup toplam kişi kapasiteleri 2025’dir.

**Tablo: 4- Kocaeli İl kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan
Turizm İşletme Belgesi Seyahat Acentaları (25.04.2013)**

İlçe	A Grubu	C Grubu	TOPLAM
İzmit	37	10	47
Gebze	13	2	15
Darica	3		3
Karamürsel	2		2
Çayırova	2		2
Derince	1		1
Başiskele		1	1
TOPLAM	58	13	71

Kaynak; Kocaeli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2013

Tablo 4'de Kocaeli İli'ndeki seyahat acentalarının ilçelere ve gruplarına göre dağılımları görülmektedir. Buna göre Kocaeli'nde A grubu 58, C grubu 13 tane acenta vardır. İl'de B grubu acenta bulunmamaktadır. Acentaların büyük çoğunluğu İzmit ve Gebze merkezde bulunmaktadır.

**Tablo: 5- Kocaeli Bakanlık Belgesi Tesislerde Konaklayan Kişi Sayısı, Geceleme
ve Doluluk Oranları (2003 -2010)**

Yıl	Konaklayan kişi sayısı			Geceleme			Doluluk oranı %		
	Yurtdışı	Yurtiçi	G. Toplam	Yurtdışı	Yurtiçi	G. Toplam	Yurtdışı	Yurtiçi	G. Toplam
2003	8.149	40.414	48.563	33.570	76.303	109.873	9,47	21,53	31,00
2004	9.863	39.153	49.016	41.668	78.915	120.583	11,64	22,05	33,69
2005	11.026	42.898	53.924	47.278	88.115	135.393	12,08	22,52	34,60
2006	26.990	72.413	99.403	92.628	140.821	233.449	13,55	20,60	34,15
2007	24.035	95.439	119.474	75.669	220.248	295.917	9,77	28,45	38,22
2008	45.521	135.636	181.157	94.712	293.189	387.901	10,32	31,93	42,25
2009	44.114	129.137	173.251	77.005	251.507	328.512	7,66	25,03	32,70
2010	35.460	121.179	156.639	81.430	281.610	363.040	7,31	25,28	32,59

Kaynak; Kocaeli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012

Tabloya bakıldığında konaklayan kişi sayısının en fazla olduğu yılın 2008 olduğu görülmektedir. 2008'e kadar yükselen konaklayan kişi sayısı değeri 2008'den sonra düşmeye başlamıştır. Her yıl yurtiçi konaklamaların yurtdışı konaklamalarından oldukça fazla olması

dikkate değerdir. Geceleme sayılarına bakıldığında yine en fazla gecelemenin 2008 yılında gerçekleştiği görülmektedir. 2008 yılına kadar artan geceleme sayısında 2008'den bu yana düşüş gözlemlenmektedir.

Tablo: 6- Kocaeli Belediye Belgeli Tesislerde Konaklayan Kişi Sayısı, Geceleme ve Ortalama Kalış Süresi (2003 -2010)									
Yıl	Konaklayan kişi sayısı			Geceleme			Ortalama Kalış Süresi		
	Yurtdışı	Yurtiçi	G.toplam	Yurtdışı	Yurtiçi	G.toplam	Yurtdışı	Yurtiçi	G.toplam
2003	1.228	65.845	67.073	2.611	82.241	84.852	2,1	1,2	1,3
2004	1.187	66.398	67.585	84.995	88.894	88.894	3,3	1,3	1,3
2005	2.539	57.470	60.009	14.113	78.675	92.788	5,6	1,4	1,5
2006	1.052	53.877	54.929	2.471	64.234	66.705	2,3	1,2	1,2
2007	6.371	112.317	118.688	26.690	143.858	170.548	4,2	1,3	1,4
2008	1.350	103.951	105.301	4.365	144.787	149.152	3,2	1,4	1,4
2009	2.008	92.906	94.914	9.280	133.003	142.283	4,6	1,4	1,5
2010	2.908	110.384	113.292	4.459	135.377	139.839	1,5	1,2	1,2

Kaynak; Kocaeli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012

Tablo 6'de konaklayan kişi sayılarına bakıldığında bakanlık belgeli tesislerde olduğu gibi belediye belgeli tesislerde de yurtiçinden yapılan konaklamalar ağırlıklı üstünlüğe sahiptir. Konaklayan kişi sayısı 2003 ve 2004 yıllarında birbirlerine oldukça yakın giderken sonrasında 2007 yılına kadar ciddi bir düşüş yaşanmıştır. 2007 yılında yaklaşık iki misli bir artış görülmekle birlikte sonraki yıllarda tekrar düşüşler yaşanmıştır. Geceleme sayılarına bakıldığında yine 2007 yılında ciddi bir artış gözlemlenmektedir. Bu düşüşlerin sebebinin günübirlikçiler olduğu düşünülmektedir. Kocaeli'ne İstanbul ve yakın bölgelerden gelen günübirlikçiler şehri gezdikten sonra konaklama yapmadan tekrar geldikleri şehirlere geri dönmektedirler.

Tablo: 7 - Türkiye'ye Gelen Yabancıların Sınır Kapılarının Bağlı Olduğu İllere ve Taşıt Araçlarına Göre Dağılımı – 2012 (Ocak – Aralık)							
Taşıt Aracı							
		Hava	Kara	Tren	Deniz	Toplam	% Oranı
1	Antalya	10.113,113	-	-	185.656	10.298,769	32,40
2	İstanbul	8.822,486	-	-	560.568	9.383,054	29,52
3	Muğla	2.469,840	-	-	516.789	2.986,629	9,40
4	Edirne	-	2.685,118	12.018	-	2.697,136	8,49
5	Artvin	897	1.515,094	-	35	1.516,026	4,77
6	İzmir	849.822	-	-	518.429	1.368,251	4,31
7	Aydın	-	-	-	592.637	592.637	1,86
8	Ağrı	-	390.348	-	-	390.348	1,23
9	Hatay	14.236	335.048	-	2.151	351.435	1,11
10	Kırklareli	-	314.084	-	-	314.084	0,99
35	Kocaeli	-	-	-	5.388	5.388	0,02

Kaynak; Türsab ar- ge departmanı

Tablo 7’de sınır kapılarından giriş yapan yabancıların taşıt araçlarına göre sıralanması yer almaktadır. Antalya en çok yabancıların geldiği şehir olurken İstanbul ikinci, Muğla üçüncü sırada yer almaktadır. Kocaeli Türkiye’nin tüm illeriyle karşılaştırıldığında 35. sırada yer almaktadır.

Tablo: 8 - Türkiye’den Çıkan Yabancıların Sınır Kapılarının Bağlı Olduğu İllere ve Taşıt Araçlarına Göre Dağılımı – 2011							
Taşıt Aracı							
		Hava	Kara	Tren	Deniz	Toplam	% Oranı
1	Antalya	10.262,536	-	-	188.196	10.450,732	33,36
2	İstanbul	7.456,886	-	-	554.034	8.010,920	25,57
3	Muğla	2.506,031	-	-	567.761	3.073,792	9,81
4	Edirne	-	2.625,979	18.915	-	2.644,894	8,44
5	İzmir	860.383	-	-	516.741	1.377,124	4,40
6	Artvin	705	1.220,073	-	27	1.220,805	3,90
7	Aydın	-	-	-	700.172	700.172	2,24
8	Kilis	-	677.493	552	-	678.045	2,16
9	Ağrı	-	582.385	-	-	582.385	1,86
10	Hakkari	-	169.552	-	-	169,552	0,54
38	Kocaeli	-	-	-	4.757	4.757	0,02
Kaynak; Türsab ar- ge departmanı							

Türkiye’den çıkan yabancıların illere ve taşıt araçlarına göre listelendiği Tablo 8’e bakıldığında yine Antalya ilk sırada, İstanbul ikinci, Muğla üçüncü sırada yer almaktadır. Kocaeli 38. sırada yer almaktadır. Ayrıca Kocaeli’ye gelen ve çıkan yabancıların deniz yoluyla geldikleri görülmektedir.

Kocaeli Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanı Sayın Ali Yeşildal’a göre (Kişisel görüşme -3) Kocaeli’nin sanayi bölgesi olması konaklama tesislerinin doluluğunu artıran bir unsurdur. Yurtdışı ve yurtiçinden fabrikalara iş amaçlı gelen ziyaretçiler ve üst mevkide çalışanlar şehrin turizm gelirlerini artırmaktadır. Kocaeli’de dört ve beş yıldızlı oteller yapılmaya başlanmış olup bu çalışmalar bittiğinde Kocaeli bir cazibe merkezi haline gelecektir.

3.1. Kültür Varlıkları

Eski sanat eserlerinin, tarihi yapıların, müzelerin, eski uygarlıklara ait kalıntıların görülmesi amacıyla yapılan seyahatler, araştırma ve inceleme için yapılan geziler kültür turizmini

oluşturmaktadır (Batman ve Oğuz, 2008: 190). Kültür turizminin başka bir tanımını yapmak gerekirse; ziyaretçilerin gittikleri yerlerde tarihi ve ulusa ait değerleri görmesi ve tatmasıdır (Mehrhoff,1991;251). Özellikle de gelişmiş ülkelerde kültür turizmi kapsamında değerlendirilen turistik çekim öğeleri sanat eserlerinin sergilendiği müzeler, tiyatro, opera ve benzeri müzikal etkinliklerdir. Az gelişmiş ülkelerde ise dini ritüeller ve bunlara bağlı olarak meydana gelen sanat eserleri, el sanatları ve yerel toplumun günlük hayatta kullandığı her olgu ve objede eklenir (Kahraman, Türkay, 2011; 48).

İzmit Kemalpaşa mahallesinde Av Köşkü ile Atatürk Heykeli arasında yer alan Saat Kulesi (İzmit) kentin sembolü olmuştur (Resim 1). Şehir müzeler bakımından oldukça zengindir. İzmit merkezde saat kulesinin yanında Kasr-ı Hümayun Saray Müzesi bulunmaktadır. Müze 1999 depreminde ağır hasar görmüş olup 2005 yılında restorasyonu tamamlanarak tekrar hizmete açılmıştır. Osman Hamdi Bey Evi ve Müzesi (Eskihisar köyü), TCG Gayret Müzesi (İzmit), Yarhisar Müze Gemisi (Gölcük), Elektronik Kent Müzesi (İzmit) en çok ziyaretçi alan müzelerdir. Ayrıca Romalılar döneminde yapılan şehir surları (Resim 2) Roma Çağı duvar tekniği ve tuğla işçiliğini göstermesi yönünden büyük önem taşımaktadır.

Pertev Paşa Külliyesi (İzmit), Çoban Mustafa Paşa Külliyesi (Gebze), Fevziye Cami (İzmit), Orhan Cami (İzmit), Eskihisar Kalesi, Mimar Sinan Köprüsü (Dilovası), Fatih Sultan Mehmet Otağı (Gebze), Kaiser Wilhelm Köşkü (Resim 3) (Hereke), Üç Tepeler Tümülüsleri (İzmit), Gültepe Nekropolü (İzmit), Süleyman Paşa Hamamı (İzmit) ve Pembe Köşk (İzmit) ilde bulunan tarihi değerlerden birkaçıdır. Bunlardan Pembe Köşk (Resim 4) valilik tarafından onarılmıştır. Orjinali olduğu gibi muhafaza edilerek düzenlenmiş olup bugün restoran olarak halka hizmet vermektedir. Eski bir liman şehri olan Kerpe'de yer alan antik limanda tarihi bir değer taşımaktadır (Resim 5).

Kocaeli Vali Yardımcısı Sayın Abdullah Etil'e göre Kocaeli halkı şimdiye kadar illerinde olan kültürel ve tarihi değerlere sahip çıkamamıştır. Kocaeli'de geliştirilmesi gereken bir potansiyel olduğunu söyleyen Etil; tanıtım, alt ve üstyapı eksikliği ve şehrin sanayi şehri imajından dolayı turizmin arka planda kaldığını ve bu sebepten dolayı yeterince gelişemediğini vurgulamıştır (Kişisel görüşme 2). Ayrıca Kalde Tour Yetkilisi Sayın Cemile Fıçırcı'ya göre sürdürülebilir turizm anlayışı ile birlikte doğa tahrip edilmeden kültürel mirasa sahip çıkılarak meydana gelen gelişme ile bölge yükselen bir değer olabilir (Kişisel görüşme 5).

Resim 1; Kocaeli Tarihi Saat Kulesi

Resim 2; İzmit Surları

Resim 3 ; Kaiser Wilhelm Köşkü, Hereke

Resim 4 ; Pembe Köşk

Resim 5 ; Kerpe Antik Liman

3.2. Kış Turizmi Alanları

Maşukiye'den başlayan 17 km'lik orman yolunu takip ederek Kartepe'ye (Resim 6), (İzmit Körfezi ile Sapanca gölüne bakan dağın zirvesi) ulaşılmaktadır. Aralık ayının sonuna doğru sezonu açan Kartepe, İstanbul'a yaklaşık bir saatlik yakınlığıyla da hafta sonları günübirlikçilerin ilgisini çekmektedir. Kartepe'de hizmet veren beş yıldızlı The Green Park Kartepe, yaz aylarında kongre ve seminer merkezi durumundayken kış mevsiminde şehir gürültüsünden kaçmak isteyen kayak tutkunları tarafından tercih edilmektedir. Kartepe İstanbul'a yakınlığından dolayı ulaşım ve zaman problemi olan, yüksek eğitim ve gelir düzeyine sahip insanlar için Uludağ'a bir alternatif olarak görülmektedir.

42 kilometrelik pist alanı ve 14 pistiyle yani bir kayak merkezi olan Kartepe'de kayağa yeni başlayanlar için kolay pistlerin yanı sıra özel 'baby lift' alanı da çocuklara ayrılmış durumdadır. Üç bine yakın bitki çeşidi ile geyik, ayı, çakal ve tavşan gibi hayvanların yaşadığı Kartepe; tenis kortu, voleybol sahaları ve FIFA standartlarına göre yapılmış iki çim sahasıyla da spor turizminin merkezlerinden biri olmaya adaydır.

Kocaeli Turizm Müdürü Sayın Adnan Zamburkan'a göre (Kişisel görüşme -1) ;

- Kartepe Uludağ'ı geçebilir fakat bunun için tesis sayısı oldukça yetersizdir. Kartepe'de sadece bir tane dört yıldızlı otel olup bu otel tam kapasite ile çalışmaktadır. Kartepe'ye yeni yatırımlar düşünülmektedir.
- Kartepe yolunda geliştirme ve ışıklandırma çalışmaları tamamlanmış olup bu bölgeye yeni yapılacak otellerin müşterileri de hazırdır.

Resim 6; Kartepe Kış Turizmi Merkezi

3.3. Kongre Turizmi Alanları

Kongre turizmi, kişilerin daimi konakladıkları veya çalıştıkları yerler dışında uzmanlık gerektiren bilimsel alanlarda veya meslek kollarında, belirli bir konuda, bilgi alışverişi yapmak amacıyla bir araya gelmelerinden ortaya çıkan seyahat, konaklama, olay ve ilişkilerin tümü olarak tanımlanmaktadır (Karasu, 1985; 8). Kongre turizmi, hem ulusal hemde uluslar arası platformlardaki dinamik ve çok yönlü gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Çünkü bilgi alışverişi ve yeni verilerin derlenerek değerlendirilmesi, yoğun ulusal ve uluslar arası toplumsal ve kültürel ilişkileri gerektirmektedir (Hacıoğlu, Avcıkurt, 2008; 241).

Türkiye, Avrupa ve Asya kıtalarının birleştiği yerde olması bakımından kongrelere çok uygun bir mekân olarak görülmekte ve çok sayıda birinci sınıf konaklama ve kongre tesislerine sahip olması, dünyanın önemli şehirlerine ulaşımın rahatlıkla sağlanması, doğal ve tarihi çekiciliklerin zenginliğiyle de kongre turizmi açısından avantajlı durumdadır (Tavmergen ve Aksakal, 2004; 29). Kocaeli'nin coğrafi durumu da bunu desteklemekte olup ilde yeterince değerlendirilemeyen büyük bir kongre potansiyeli mevcuttur. Sabancı Kültür Sitesi, Süleyman Demirel Kültür Merkezi ve beş yıldızlı oteller kongre turizmi için kullanılabilir başlıca tesisleridir.

Grand Yükseliş Otel'in Genel Müdürü Türkan Öztürk Kocaeli'nin kongre turizmi kapasitesinin mekân ve bölge olarak yeterli olmadığını söylemiştir. Baltürk Otelin Halkla İlişkiler ve Satış Müdürü Funda Öztürk; İstanbul'a yakın olmanın Kocaeli için kongre turizmi açısından bir dezavantaj olduğunu, Kocaeli'nin kongre turizminde sınıfta kaldığını ve birçok firmanın merkezinin İstanbul'da olmasından dolayı toplantı ve seminerler için İstanbul'un tercih edildiğini belirtmiştir. Öztürk; Kocaeli'ne turistlerin çekilebilmesi için Kartepe, Kandıra, Kerpe, Maşukiye gibi doğanın ve denizin iç içe olduğu bölgelerin daha da canlandırılması gerektiğini düşünmektedir.

Kocaeli Vali Yardımcısı Sayın Abdullah Etil'e göre (Kişisel görüşme -2, 2012);

- Kocaeli'nin İstanbul'a yakın olması kongre turizmi açısından bir dezavantajdır. İlde özellikle üniversitede küçük ölçekli kongreler düzenlenmekle birlikte büyük ölçekli ses getiren ulusal ya da uluslararası bir kongre henüz düzenlenmemiştir. Bunun en önemli nedeni altyapı ve üstyapı tesislerinin eksikliğidir. Kocaeli belediyesi bünyesinde büyük bir kongre merkezi yapılması planlanmaktadır.

3.4. Sağlık ve Termal Turizmi Alanları

Sağlık amaçlı turizm kapsamında değerlendirilen termal turizmi; doğal şekillerde belirli sıcaklığa sahip olarak yer üstüne çıkan ve faydalı mineralleri içeren şifalı suların, şifalı çamur ve buharların bulunduğu yörelerde, yöreye özgü iklim şartları içerisinde gerçekleşen turizm türüdür (Öztürk, Yazıcıoğlu, 2002; 9). Sağlık turizmini tanımlamak gerekirse; tıbbi bakım amacıyla, özel bir servisi ya da ziyaretçinin kendi evinde bulamayacağı düzeyde kaliteli hizmeti satın almak için seyahate katılmasıdır (Kahraman, Türkay, 2011; 50).

Teknolojideki baş döndürücü gelişmeler, insan yaşamını kolaylaştırıcı birçok buluşu ortaya çıkardığı gibi aynı zamanda kişi ve toplum sağlığını olumsuz yönde etkileyen gelişmeleri de beraberinde getirmektedir. İnsanlar karşılaştıkları bu olumsuzlukları gidermek için ilk çağlardan beri sağlık amaçlı seyahatlerle özellikle de termal suların bulunduğu yerlere gitmişlerdir. İnsanlar iki sebepten dolayı bu tür seyahatlere katılmışlardır (Öztaş ve Karabulut, 2006: 24);

- Varolan sağlıklarını korumak ve devamını sağlamak,
- Bozulan sağlıklarını düzeltmek ve yeniden eski sağlıklarına kavuşmak.

Sağlık turizmi için gelenler kürün türüne göre 15-20 gün aralığında bir süre konaklamak durumundadırlar. İnsanların sağlık amaçlı gerçekleştirdikleri seyahatler ve bu seyahatler sırasında gerçekleştirdikleri konaklama, yeme-içme vs. faaliyetler ise sağlık turizmi olarak adlandırılmaktadır (Kozak, 1997; 14). İnsanlar çok eskilerden beri sağlık amacıyla termal kaynaklara gittikleri bilinmektedir.

İzmit'in Gölcük yolu üzerinden 15 km güneyinde Yeniköy sınırları içerisinde bulunan Yazlık Ilıcası denize 3 km. mesafededir. Bizans dönemine ait Ayazma'nın içinden çıkan su kükürtlü ve kalevi oligometalik sular grubuna girer. Cilt hastalıklarına iyi gelen sudan 1 m. derinliğindeki, 40 derecelik havuzda yıkanılarak yararlanılmaktadır. Ilıcanın restorasyon ve çevre düzenlemesine ilişkin çalışmalar sürmektedir.

Kartepe eteklerinde Maşukiye yakınlarındaki Maşukiye Şifalı Suyu fundalıklar arasından çıkmaktadır. Suyun bulunduğu yöre denizden 50 m yüksekliktedir. İki kaynak durumunda olan sular saniyede 0,5 lt çıkmakta olup sıcaklıkları 20 derecedir. Cilt ve mide hastalıklarına iyi gelmektedir. Kocaeli merkeze bağlı Bahçecik beldesinde bulunan Soğuksu Şifalı Suyu, bölgeye ismini vermiş olup, mide rahatsızlıklarına iyi geldiği bilinmektedir.

Kocaeli Emex Otel'de 23 Haziran 2011 tarihinde sağlık turizmini geliştirmeye yönelik bir çalıştay düzenlenmiştir. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı'nın da katkılarıyla gerçekleştirilen bu çalıştayda başta İl Kültür Turizm Müdürlüğü olmak üzere birçok resmi kurum ve kuruluş katılmıştır. Bu çalıştayda Kocaeli'nin sağlık turizmi açısından avantaj ve dezavantajları belirlenmiştir. Buna göre Kocaeli'de bir yıl içerisinde dünya standartlarında üç tane özel hastane yapılacak olması, Sağlık Bakanlığı tarafından ' Bölge hizmet grup ' durumu açısından ilk 5 ilden biri olması, yeni konaklama ve termal tesislerin açılacak olması önde gelen avantajları iken İstanbul'a yapılacak olan yatırımlar, şehrin çevre kirliliği açısından olumsuz

imajı, dil sorunu, kentsel yapılaşma ve kentsel dönüşüm için planlama ihtiyacı ve sanayinin kıyı ve sağlık turizmi alanlarını daraltması dezavantajları arasında sayılabilir.

3.5. Trekking, Atlı Doğa Yürüyüşü ve Su Sporları

Tabii değerlerin bütününe kapsayan bu turizm çeşidinde turistlerin; tabiatla baş başa olma, yabani hayvanları gözleme, manzara seyretme, kırsal bölgelerdeki ortamı yaşama, sportif dinlenme, gezi ve kamp kurma amacıyla her zaman bulunduğu yerden ayrılıp bu yerlere seyahat etmesi faaliyetlerini kapsayan turizm türüdür (Zengin, 2006; 106).

Son yıllarda turizm ve spor arasındaki ilişkinin giderek arttığı gözlenmekte olup her iki sektörde, küreselleşen ekonomide hızla büyüyen endüstriler durumundadır (Higham ve Hinch, 2002: 175). Spor turizmi kişilerin eğlenmek amacıyla sürekli yaşadıkları yerlerden ayrılarak spor aktivitelerini seyretmek ya da bunlara katılmak amacıyla seyahat etmeleridir (Gibson, 1998;46).

Karamürsel ilçesi, Karapınar Köyü'ne bağlı Başdeğirmen Trekking Sahasına Karamürsel Jandarma Komutanlığı'nın karşısından çıkan Karapınar yolu takip edildiğinde 8 km sonra ulaşılmaktadır. Her km başında bulunan alabalık levhasının işaret ettiği Başdeğirmen Mesire Alanı yeşillikler içinde anıtsal çınarların çevrelediği dereler boyunca devam eden sırtlarda doyumsuz manzaralı trekking sahalarına sahiptir.

Binicilik sporu yapmak isteyen herkese imkân sağlamak ve bu alanda hizmet vermek amacıyla kurulan Kocaeli Atlı Spor Kulübü, ülkemizde binicilik sporunun gelişmesine katkıda bulunarak, genç yaşlardan başlamak üzere binici ve at yetiştirmektedir. Fuar alanında yer alan kulüp, 1992 yılında İzmit Büyükşehir Belediyesi'nin katkılarıyla kurulmuştur. Kulüp üyesi binicilerin yanı sıra üye olmayan kişiler de kulübün tüm imkânlarından yararlanabilmektedir.

Kandıra, Kerpe, Kumcağız, Kefken ve Seyrek bölgeleri sualtı dalışların yapılabileceği bölgelerdendir. Sapanca Gölü ile birlikte Kartepe üzerindeki küçük göller ve Kandıra sahilleri sportif olta balıkçılığının yapılabileceği yerler arasındadır. İzmit Körfezi yelken sporları için elverişli bir konuma sahiptir. Ayrıca Derince'de bulunan olimpik donanıma sahip buz pateni

tesisleri Türkiye’de gerçekleşen yurtiçi yarışmalara ev sahipliği yapmaktadır.

Kocaeli merkez ilçesi sınırlarında yer alan Beşkayalar Tabiat Parkı, Darıca-Bayramoğlu Kuş Cenneti ve Temalı Parkı, Kartepe (1606 m.) vahşi doğa, temiz hava, panoramik manzarasıyla Kuzu Yayla, Gebze’ye bağlı Tavşanlı Köyündeki kireç taşlarının erimesi sonucu gelişen özgün jeomorfolojik şekilleri ile Ballıkayalar Vadisi, Sapanca Gölü ve Karamürsel ilçesi Karapınar köyüne bağlı Başdeğirmen Mesire Alanı Kocaeli İli’nde dağ ve doğa yürüyüşleri yapmaya elverişli yerlerdir. Otel Asya İşletme Müdürü Nazmi Çaycı bölgeye gelenleri otel olarak ağırlamakta sıkıntıları olmadığını fakat bölgenin kendini yeterince tanıtamadığını düşünmektedir. Sportif ve kültürel faaliyetleri artırılması ile bölgenin turizm yönünden daha aktif hale geleceğini belirtmiştir.

Kocaeli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü’nde görevli Şube Müdürü Sayın Hülya Özer, tarihi, kültürü ve doğasıyla eşsiz bir zenginliğe sahip olan Kocaeli’yi gezmek için 5 günün bile yetmeyeceğini söylemiştir (Kişisel görüşme – 4) .

Bu konu ile ilgili Kocaeli Turizm Müdürü Sayın Adnan Zamburkan (Kişisel görüşme -1) ile yapılan kişisel görüşmede şunları ifade etmiştir;

- Kocaeli yıllardan beri sanayi şehri olarak bilinen imajından dolayı yeterli düzeyde doğal alanları, kültürü, müzeleri, yaylaları, trekking ve su sporları alanları mevcut olmasına rağmen pastadan yeterli düzeyde pay alamamaktadır.
- Kocaeli’de altmışa yakın doğa parkuru var. Offroad ve yelken yarışları yapılmaktadır. Hafta sonları yerli ve yabancı turistler gelerek Yuvacık ve Maşukiye Yaylaları’nda doğa yürüyüşleri yapmakta olup, çadır ve karavan turizmi Kandıra Yaylaları’nda devam etmektedir.
- İl’e daha çok İstanbul’dan günöbirlikçiler gelmekte olup, konaklama yapmadan geri dönmektedirler. Bu durum İstanbul’a yakın olmanın getirdiği dezavantajlardan birisidir.

3.6. Kuş Gözlemciliği Alanları

Türkiye’de çok çeşitli kuş türleri ve bu durumu yakından takip eden çok sayıda yabancı bulunmaktadır. Bu yabancılar turist olarak ilgili yörelere gelmekte, kuşları gözlemleyip ölkelerine geri dönmektedirler (Akat, 2000; 29). Türkiye’nin önemli kuş alanları arasında yer alan Sapanca Gölü, bütünüyle tarım alanları, meyve bahçeleri ve büyük kavaklıklarla çevrilmiştir. Kıyılarda küçük sazlık alanlar mevcuttur. Bu bölgede önemli sayıda su kuşu

tespit edilmiştir. Burada önemli türler arasında macar ördeği, elmabaş, pakta ve sakarmeke bulunmaktadır.

Sapanca Gölü dışında kuş türleri açısından önemli bir park haline gelmiş olan Darıca-Bayramoğlu Kuş Cenneti ve Temalı Parkı'nda da (Resim 7) kuş gözetleme olanağı vardır. İstanbul'a 38 km. mesafede bulunan Darıca Kuş Cenneti ve Temalı Parkı, kuş türleri açısından dünyada benzeri olmayan bir park haline gelmiştir. Hayvanat bahçesinde 3000 çeşit hayvan ve 250' nin üzerinde bitki çeşidi, tropik merkez akvaryum, botanik bahçeleri ile çocuk oyun alanları ve restoranlar ile bir bütün oluşturmaktadır. Kuş Cenneti eğitim, gezi ve günübirlik dinlenme amaçlı bir tesistir.

Resim 7; Darıca Kuş Cenneti

3.7. Doğal Koruma Alanları

Kartepe Kuzu Yaylası'nda panoramik manzara ve doğa çok etkileyici bir atmosfer yaratmaktadır. Karamürsel Başdeğirmen Mesire Alanı İstanbul'a 130 km mesafede olup

feribot ve karayolu ile ulaşım imkânı bulunmaktadır. Darıca Kuş Cenneti (Resim 7) ,140.000 m²'lik alanı kapsamakta ve 3000 çeşit hayvan ve 250 çeşit bitki bulunmaktadır. Yine Kocaeli Üniversitesi Umuttepe Kampüsü yakınlarından bulunan Kent Ormanı, geleneksel piknik anlayışının dışında insanların doğa ile baş başa olabileceği bir mekândır.

1966 yılından beri süregelen Kocaeli Fuarı ekonomik açıdan önemliken aynı zamanda insanların kültür, sanat, spor ve yürüyüş aktivitelerini yaptığı bir rekreasyon alanıdır. Hereke Halısı, Kandıra Bezi, Karamürsel Sepeti şehre özgü el sanatı değerleridir. Ayrıca pişmaniye kente özgü bir tatlı türü olarak ün kazanmıştır.

Kocaeli Üniversitesi Derbent Meslek Yüksekokulu Müdürü Sayın Yüksel Güngör'e göre (Kişisel görüşme 6) ;

- Kocaeli, İstanbul gibi bir mega kent ile adeta sınırları birleşmiş olan önemli bir destinasyon merkezi konumundadır.
- Özellikle hafta sonu kent insanın kısa süreli uzaklaşmak istediği alanların başında Kocaeli en uygun ve alternatif turizm faaliyetlerine hizmet verebilecek kapasitededir.
- Bu talebi arttırmak için her türlü pazarlama, satış geliştirme unsurları uygulanabilir ve istediğimiz nihai hedef olarak bölge turizm yatırımları açısından hızla gelişebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1980'li yıllardan sonra ülkemizde önemli bir sektör haline gelen turizm sektöründe kamu belirli bölgelerde yoğunlaşmış destek verirken birçok bölgede turizmin gelişmesi için gerekli olan altyapı yatırımları ve teşvikler göz ardı edilmiştir. Kocaeli İli'ndeki tüm düzenlemelerde şehrin turizm değerleri önemsenmemiş ve sürekli bir sanayi yapılanması içine girilmiştir. Bu sanayi baskısının kontrol altına alınması ve Kocaeli'nin küllenmiş değerlerinin su yüzüne çıkarılması gerekmektedir. Şehir; kültür, tarih, tabiat ve çevre varlıkları bakımından önemli surlara sahip olup, Samanlı Dağları, Karadeniz kıyıları ve İzmit Körfez'indeki küllenmiş değerlerin su yüzüne çıkarılabilmesi için sanayiye dur denilmeli, kültür ve turizme ağırlık verilmelidir. Bunun için etkili bir planlama önceliklidir.

Kocaeli'nde Karadeniz' e kıyısı olan Kandıra ilçesi ve kısmen de olsa Marmara Denizi'nin doğu ucunda üç ay süreyle deniz turizmi yapılmakta olup henüz istenilen seviyeye

ulaşılamamıştır. Kocaeli'nde turist sayısını ve turizm gelirlerini artırabilmek için kitle turizmi ile birlikte kültür turizmi, kongre turizmi, sağlık ve termal turizm, kış turizmi, kuş gözlemciliği, dağcılık ve trekking, su sporları gibi alternatif turizm türleri de değerlendirilmelidir. Kocaeli'nde var olan turizm potansiyelinden yeterince yararlanılamamasının en önemli nedeni tanıtım eksikliğidir. Tanıtıcı broşür ve CD'ler, yurtiçi fuarlara katılım ve TV programları İl Turizm Müdürlüğü'nce düzenlenmekte olup yurtdışı tanıtımlar Turizm Bakanlığı tarafından yapılmaktadır fakat yeterli değildir.

Şehir, İstanbul'a yakın bir sanayi şehri olmanın avantaj ve dezavantajlarını birlikte yaşamaktadır. İstanbul'a yakın olmasından dolayı hafta sonu İstanbul'un kalabalık ve stresli ortamından uzaklaşmak isteyen gününbirlikçilerin uğrak yeri olurken bu ziyaretçiler uzun süreli konaklama yapmadan evlerine geri dönmektedirler. Ayrıca İstanbul'a yakın olmasından dolayı kongre ve sağlık turizmi için ilin tercih edilebilirliği azalmaktadır. Kocaeli, İstanbul ile gerek altyapı gerekse tesislerin büyüklük ve sayıları itibariyle rekabet edebilecek durumda değildir. Kocaeli'de sanayinin yoğun olması iş turizmini canlandırmakta olup otellerde konaklayanların büyük bir çoğunluğunu bu amaçla gelenler oluşturmaktadır.

Doğu Marmara Kalkınma Ajansı Kocaeli'yi de içine alan beş ili bir araya getirerek tek bir destinasyon olarak pazarlanmasını amaçlamaktadır. Bu iller Kocaeli ile birlikte, Sakarya, Düzce, Bolu ve Yalova'dır. Bu şekilde bölgeyi ziyaret eden yerli ve yabancı turistlerin kalış süreleri uzayacaktır. Kocaeli Büyükşehir Belediye'sinin güçlü olması, JCI belgeli üç sağlık kuruluşunun olması, ekonominin güçlü olması, termal su kaynaklarının bulunması, 2500 yıllık Nikomedia'nın kalıntıları, kültürel tarihi ve doğal zenginlikler, şehrin stratejik konumu, eğitim potansiyelinin yüksekliği, turizmi destekleyen Doğu Marmara Kalkınma Ajansı gibi kuruluşların olması, ulaşım ağının geniş olması ve yeni konaklama tesislerinin yapılıyor olması şehir için fırsat oluşturmaktadır.

Sanayi kenti imajı, sanayinin kıyı turizmi alanlarını daraltması, yeterli konaklama tesisi ve acentanın olmaması, aşırı göç alması, deprem kenti olarak anılması, çevre kirliliği açısından olumsuz imaj, eğitimli personel eksikliği, kentsel altyapının yoğun turist talebini karşılayamaz olması, genel olarak tesislerdeki hijyen denetimi eksikliği, İstanbul'a yapılacak olan yatırımlar ve kentsel yapılaşma şehrin turizm yönünden önde gelen eksiklikleridir.

Kocaeli'nin kitle ve alternatif turizm potansiyelinin geliştirilebilmesi ve kentin turizm pastasından hak ettiği payı alabilmesi için bazı somut öneriler geliştirilmiştir. Bu öneriler şu şekilde sıralanabilir;

- Kocaeli’nde mevcut kültür ve turizm bölgelerinin geliştirilmesi amacıyla yapılan planlama çalışmaları tamamlanmalıdır. Başiskele yazlık termal merkezi, Kandıra kıyı bandı kültür ve turizm gelişim bölgesi, Kandıra yaban hayatı geliştirme bölgesi ilan edilmiştir. Orman ve Su İşleri Bölge Müdürlüğü 2013-2023 yıllarını kapsayan Kocaeli doğa turizmi master planı hazırlamaktadır.
- Yeni turizm tesislerinin yapılması için yatırımcıların teşvik edilmesi gerekmektedir. Bakanlığın teşvik uygulamaları bulunmakta olup Doğu Marmara Kalkınma Ajansı bu konuda yatırımcıları bilgilendirmektedir.
- Yönetici ve çalışanların daha verimli olması konusunda hizmet içi eğitimler, AB eğitimleri, MARKA eğitimleri ve MEB eğitimlerinin yapılmalıdır. Mevcut durumda Bakanlığın eğitim CD’leri tesislere gönderilmekle birlikte eğitim çalışmalarına ağırlık verilmelidir.
- Alternatif turizmi geliştirmek amacıyla pilot kırsal turizm alanları oluşturulmalı, köyler bu amaçla eğitilmeli ve bu yönde uygun köy evleri düzenlenmelidir. Kartepe Ketenceler köyü kırsal turizm bölgesi ilan edilmiş olup, Başiskele ve Kandıra’da bu potansiyel bulunmaktadır.
- Kitle turizminin istenilen seviyeye gelebilmesi için var olan konaklama tesislerinin sayı ve kapasiteleri artırılmalı, gerekli altyapı çalışmaları tamamlanarak tanıtıma ağırlık verilmelidir. Daha çok yerli turistin deniz turizmi maksadıyla ziyaret ettiği kıyı bölgeleri yeterince güzelleştirilip zenginleştirilirse İstanbul’u ve Kocaeli’yi ziyaret eden yabancı turistlerin deniz ihtiyaçları da giderilmiş olacaktır.
- Sahillerin temiz tutulması amacıyla arıtmaların bir an önce kurulması ve faaliyete geçirilmesi gerekmektedir. Özellikle Kandıra, Kerpe, Kefken ve Cebeci’nin nüfusu yazın 3-4 katına çıkmakta olup mevcut arıtma sistemi ihtiyaca cevap verememektedir. Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma Daire Başkanlığı bu konudaki çalışmalarını hızlandırmalıdır.
- Bölge halkının başta ev pansiyonculuğu olmak üzere turizmle ilgili konularda bilinçlendirilmedi. Bu konu ile ilgili resmi bir veri bulunmamakla birlikte Kandıra sahil kesimi ev pansiyonculuğu için uygundur.
- Bölgesel amatör rehberlerin turizm konusunda bilinçlendirilip eğitilerek kokart almaları sağlanmalıdır. Rehberlikle ilgili eğitimler üniversite ve Bakanlığın açtığı kurslarda

verilmekte olup İstanbul Rehberler Odası'nın bu konuda denetimleri vardır. Turlarda deneyimli kokartlı rehberler kullanılmalıdır.

- Turizm alanı ilan edilen bölgelerin orman bölgesi olarak görülmesi nedeniyle yaşanan imar sorunlarının çözümlenmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Kıyıların ve sahillerin düzenlenmesi, park alanları ve rekreasyon çalışmalarının yapılması, ayrıca kumsalların temiz tutulması gerekmektedir. İzmit, Karamürsel, Gölcük ve Derince ilçelerinde sahil düzenleme çalışmaları halâ devam etmekte olup bu çalışmaların bir an önce bitirilmesi gerekmektedir.
- Kaynak sularının özelliklerine ve kullanım durumuna yönelik detaylı analizlerin yapılması için gerekli girişimler başlatılmalıdır.
- Kartepe'deki mevcut tesislerin atıkları için düzenlemenin yapılması ve çevre tahribatı yaratacak hususların önlenmesi gerekmektedir.
- Kartepe'ye alternatif yol yapılmalıdır. Karlı kış günlerinde kapanan Kartepe yolu bölgeye gelen turistlere zor anlar yaşatmaktadır.
- Turizm bölgelerine giden yolların genişletilmeli ve düzgün hale getirilmelidir.
- Kerpe antik Ceneviz Limanı'nın restore edilerek turizme kazandırılması ve Kerpe kayalıklarının asma köprülerle donatılarak halkın ve turizmin hizmetine sunulması gerekir.
- Antik Çağa ait İzmit Şehir Surlarının Restorasyonu yapılmalıdır.
- İlin sembolü haline gelen Saat Kulesi'nin mermer, cam ve ahşap gibi malzemelerden minyatür hediyelik eşyalar hazırlanmalıdır.
- Kocaeli ili tanıtım web-sitesi, tanıtım CD'si ve broşürlerin oluşturulması ve turizm işletmelerinin e-ticaret uygulamalarına geçmesi gerekmektedir.
- Bir Kocaeli tanıtım kitabı hazırlanmalı ve dağıtımı sağlanmalıdır.
- Seyahat acentalarının sayısı artırılarak bölgenin tanıtımına katkıda bulunmalı için desteklenmelidir.
- Ulusal ve uluslararası fuarlara katılım sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Akat, Ö.,(2000) Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği (3. Baskı). Bursa: Ekin Kitabevi

Akpınar, E., (2002) Doğu Anadolu Bölgesi'nde Alternatif Turizm Merkezi Olmaya Aday Bir İlçe: Kemaliye. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6 (2): ss. 207– 236.

Batman, O., ve Oğuz, S, Ç., (2008), “Kültür Turizmi”, Kitap Bölümü: Hacıoğlu, Necdet ve Avcıkurt, Cevdet, “Turistik ürün Çeşitlendirmesi”, Nobel Yayın: Ankara

Çontu, M., (2006), Alternatif Turizm Çeşitleri ve Kızılcahamam Termal Turizmi Örneği, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi

Dinçer, İ., (1996) Sürdürülebilir Turizmin Hayata Geçirilmesi İçin Aktive Olması Gereken Dinamikler ve İşlevleri-Model Çalışması, Sürdürülebilir Turizm; Turizm Plânlamasına Ekolojik Yaklaşım.19. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul, s. 342.

Gibson H., (1998). ‘Sport tourism: A critical analysis of research’ , Sport Management Review 1; 45-76

Hacıoğlu H., Avcıkurt C., (2008), Turistik Ürün Çeşitlendirmesi, (1. Baskı), Nobel Yayın, Ankara

Higham, James and Hinch, Tom (1995). Tourism, Sport and Seasons: the challenges and potential of overcoming seasonality in the sport and tourism sectors. Tourism Management. 175.

Kahraman, N., Türkay, O., (2011) Turizm ve Çevre (4. Baskı) ; Detay Yayıncılık

Karasu, T., (1985) “Kongre Turizmi ve Türkiye”, Kültür ve turizm Bakanlığı Yayını, Ankara

Kerry, B.G., (1992) “Tourism alternatives” potentials and sounds in the development of tourism”, Journal of Travel Research, University of Pennsylvania. 52: 34.

Kozak N., (1997) Genel Turizm İlkeler-Kavramlar, 3.Basım, Turhan Kitabevi, Ankara

Mehrhoff, W.A., (1991). ‘The new frontier: A case study of cultural tourism’ ,Canadian Review of Ameican Studies, 22(2): 251-262

Öztaş, K ve Karabulut, T., (2006). Turizm Ekonomisi Genel Turizm Bilgileri (2. Basım). Ankara: Nobel Yayınları.

Öztürk, Y., ve Yazıcıoğlu İ., (2002) Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik bir Çalışma, Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi

Tavmergen, İ.P., Ebru Günlü Aksakal.,(2004) Kongre ve Toplantı Yönetimi, Seçkin Yayıncılık,

Yüksel, A., Mil, B., Bilim, Y., (2007) Nitel Araştırma, (1. Baskı), Ankara ;Detay Yayıncılık,

Zengin B., (2006), Turizm Coğrafyası, Türkiye Genel ve Bölgeler Turizm Coğrafyası, (2.Baskı), Değişim Yayınevi,İstanbul

Kişisel görüşme 1, (2012) Adnan Zamburkan, Kocaeli İl Kültür ve Turizm Müdürü

Kişisel görüşme 2, (2012) Abdullah Etil, Kocaeli Vali Yardımcısı

Kişisel görüşme 3, (2012) Ali Yeşildal, Kocaeli Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanı

Kişisel görüşme 4, (2013) Hülya Özer, Kocaeli İl Kültür ve Turizm Müdürü'nde Şube Müdürü

Kişisel görüşme 5, (2013) Cemile Fıçıcı, Kalde Tour Yetkilisi

Kişisel görüşme 6, (2013) Yüksel Güngör, Kocaeli Üniversitesi Derbent Yüksekokulu Müdürü

www.kocaeli.bel.tr,2012

www.tbb.gen.tr,2012

www.anamur.gen.tr/sura2/turizm.doc. 29.01.2012

Öğr. Gör. Fatma Özçelik Heper

İş : İstanbul Kavram Meslek Yüksekokulu

Ev adresi : Mimar Sinan mah. Site sok. Osmanlı apt. No.4/4 Yarımca/ KOCAELİ

Tel:0 555 540 35 75

ozcelikfatma@hotmail.com, fozcelik@kavram.edu.tr